

Uit WANDO jaarnaal van december 1969

UIT VROEGER DAGEN XLIV

=====

DE POST IN VROEGER TIJD.

De eerste gegevens over boden, die brieven overbrachten zijn te vinden in de archieven van het eind der 15e eeuw.

Het waren gelegenheidsboden, die een of ander particulier beroep uitoefenden, waarvan zij zich gemakkelijk konden vrijmaken.

Men moet zich van deze middeleeuwse bodenreizen vooral geen lichte voorstelling maken.

De wegen waren onverlichte zandbanen, in de winter modderpoelen en bovendien dikwijls zeer onveilig.

Daarover heeft de heer J. Mijnsen, oud directeur van het postkantoor te Breda in 1899 een versje geschreven:

De post was voor driehonderd jaar
Een baantje vol van lijfsgevaar.
De wegen waren gruwelijk slecht,
Geen straat schier was er nog gelegd.
Men nam de oude karre sporen,
Dwars door het klaver en het koren.
Door bossen en door heiwoestijnen,
Langs kuilen, diepten en ravijnen.
En menigmaal werd zelfs bij nacht
Zo'n tochtje met succes volbracht.
Een postiljon van toentertijd
Stond nimmer voor een kleinigheid.
Het waren flinke, dappere knapen,
Terdege kloek en uitgeslagen.
Bevreesd voor mag're Hein noch duivel,
Voor boevenpak noch spookgeschuivel.
Ze gaven om geen doodsgevaar,
En stonden steeds ter afreis klaar.

Rond 1590 waren er in Breda 2 boden, die 36 gulden per jaar verdienden.

Vaste boden kwamen er in het begin der 17e eeuw evenals een postmeester (directeur van een postkantoor). In het begin van de 18e eeuw verschenen, toen waarschijnlijk als zeer modern geldende, de postwagens, later diligences genoemd. Dat was nodig, omdat alle brieven niet meer door één persoon konden worden vervoerd. Zij dienden voor reizigers en post. Men sprak over het Wagenveer van Breda naar 's Hertogenbosch en Tilburg. De route ging langs de oude Dongense (of Bosse) baan.

Enkele gegevens uit de 16e eeuw:

1549.

(Breda) De 22e jan. betaald aan Adriaan, de bode, die naar Brussel is geweest om zekere schriftuur en papieren te brengen, dienende tegen de ingezetenen van Oosterhout en Etten, waarvoor hij 5 dagen nodig had wegens het wachten op antwoord, 30 stuivers, zijnde 5 dagen à 6 stuivers.

1560.

25 december. Betaald aan Jacob de Schoenmaker om zekere brieven te brengen naar Brussel aan Mr. Jan de Leeuwen, procureur, aangaande het proces tussen de stad Breda en die van Oosterhout en Etten aangaande de nieuwe Marckstrate niet meer dan 15 st. omdat hij nog andere brieven bezorgde.

1846.

De bode loop Breda - Oosterhout vervalt en wordt vervangen door een wagensdienst.

Uit later tijd:

1843.

De eerste postdienst Breda-Oosterhout, aannemer J.Chattelij, die dat te voet deed.

1846.

De bodeloop Breda-Oosterhout vervalt en wordt vervangen door een wagensdienst.

Volgens de oude regeling vertrok de bode 's morgens om 6.30 uur uit Breda en keerde om 4 uur 's middags weer terug. Zijn loon bedroeg 50 gulden 's jaars. Wat deze voetboden, die ook in uniform gekleed waren, presteerden blijkt uit het volgende:

In 1851 werd in Breda benoemd tot postbode op de route Breda-Ginneken-Chaam-Baarle Nassau v.v. D.C. de Bruyn. Deze vertrok 's morgens om 6 uur uit Breda en arriveerde 10.30 te Baarle Nassau, keerde dan om half twee weer terug naar Breda, waar hij om 6 uur 's avonds weer terug kwam. Hij liep dus dag in dag uit 9 uur per dag.

1 jan. 1866

moet ongetwijfeld een schone dag geweest zijn in het leven van deze mensen: op die dag kregen alle postboden (hieronder te verstaan de boden, die de lange bodelopen ten plattelande uitvoerden) een vaste aanstelling en werden zij pensioengerechtigd.

1851.

Bestelhuis in Dorst -Breda

15 juni 1851.

Bij resolutie van Z. Exc. Min. van Financiën 24 mei bepaald zijnde, dat er te Dorst, gem. Oosterhout, een bestelhuis der brievenpost zal gevestigd worden ingaande 1 juli a.s., zo heb ik in afwachting van des Ministers beschikkingen op mijn

voordracht de voorlopige waarneming van die inrichting opgedragen aan de onderwijzer Johannes van der Heyden aldaar; onder mededeling van het vorenstaande en ter voorkoming van willekeurige handelingen komt het mij voorts wenselijk voor, W.A. bekend te maken met de voorschriften, waarnaar de houders van bestelhuizen zich te gedragen hebben, met opzicht tot het door hen te vorderen bestelloon.

Deze zijn vervat in de navolgende: "Het bestelloon, hetwelk door de houder van het bestelhuis te Dorst boven het Rijksport voor de bezorging kan worden genoten is 2 cent per brief en 1 cent per pakje drukwerk aan alle huizen gelegen in de kom van het kerkdorp voornoemd tot en met één kwartier gaans in de omtrek en 5 cent per brief en 2 cent per pakje drukwerk aan alle huizen gelegen buiten deze afbakening, de dienstbrieven zijn hiervan niet uitgezonderd".

Alles wat evenwel door de belanghebbenden zal worden afgehaald aan het bestelhuis, zal kosteloos worden uitgereikt.

De dienst tussen de postkantoren te Breda en Tilburg en het bestelhuis te Dorst zal onderhouden worden door de dagelijks passerende posten, des morgens te 5.45 uur à 6 uur in de richting van Breda naar Tilburg en des avonds tussen 5½ en 6 uur in de richting van Tilburg naar Breda.

Ten slotte verzoek ik DE.A. om van deze nieuwe postinrichting publicatie te willen laten doen. Aan het Gemeentebestuur van Oosterhout.

De Inspecteur der Posterijen.

Arnold Minjon †